

Kerényi Mari

## **Magyarul – az Angyalok nyelvén egy nyelvi lektor elfogult vallomása**

Belelapoztam Mallász Gitta utolsó magyarázókönyvébe<sup>1</sup>. Nem magyaráz, beszélget. Meghitt beszélgetés Gitta és az Angyal, az ő Angyala között:

„Leülök az írógép elé. Írni, mit is? Várom, hogy megszólíts.

A CSEND AZ ÉN SZAVAM....(30.J) ”<sup>2</sup> – idézi fel várakozásában a hajdanvolt beszélgetést.

Nem ismerhettem Gittát, aki ezt írta, kinek megadatott, hogy megszólítsa őt az Angyal. A csend, a magam csendje azonban ismerős. S a hang, ami átszüremlik a csenden. A szavak.

Nemigen vagyok jó nyelvekből. Úgy nőttem fel, hogy a zárt határok örökkévalók, csak érthetetlen kakofónia jött át a külső zsvajból. Bezárva a kincses barlangba, Arany János inverziói, Ady megsűrűsödött jelentésű nagybetűs köznevei, József Attila dacos iktelen személyragjai közé. És Zrínyi súlyos léptű sorai, Csokonai táncos rímei, s a többiek, a régvoltak és kortársak gyönyörűséges társaságában telt, telik az életem.

Ki mondhatja magáról, hogy egy nyelvet teljes egészében birtokol? De azért magyarul elég jól beszélek. Meg merem kockáztatni, elég jól *tudok* magyarul – az Angyalok nyelvén.

---

<sup>1</sup> A magyarázókönyvek a *Dialogues avec l'Ange* (magyar címe: *Az angyal válaszol*) francia nyelvű megjelenése után születtek, franciául. Az említett kötetek magyarul a következő sorrendben láttak napvilágot a Fekete Sas Kiadó gondozásában):

*Az angyal válaszol*. Sajtó alá rendezte és az összekötő szövegeket fordította: Péter Ágnes, Lektorálta: Deme Erzsébet. Felelős kiadó: Kardos Gyöngyi Margit. Fekete Sas Kiadó, 2005, 2010, 2019 és 2026.

Mallász Gitta: *Az angyal válaszol – ahogy én megéltem*. Fordította: Kardos Gyöngyi Margit, Lektorálta Kerényi Mari. Felelős szerkesztő: Kardos Gyöngyi Margit. Fekete Sas Kiadó, 2019.

Mallász Gitta: *Az angyal válaszol – ugrás az ismeretlenbe*. Fordította: Láng Magdolna és Kardos Gyöngyi Margit. Lektorálta: Kerényi Mari, francia nyelvi lektor: Vörös Melinda. Felelős szerkesztő: Kardos Gyöngyi Margit. Fekete Sas Kiadó, 2023.

Mallász Gitta: *Az angyal válaszol – a szülők nélkül született gyermek*. Fordította: Kerényi Kata, Lektorálta: Kardos Gyöngyi Margit és Kerényi Mari. Felelős szerkesztő: Kardos Gyöngyi Margit. Fekete Sas Kiadó 2023.

Mallász Gitta: *Az angyal válaszol – kis beszélgetések tegnap és ma*. Fordította: Kerényi Kata.

Lektorálta: Kardos Gyöngyi Margit és Kerényi Mari. Francia nyelvi lektor: Vörös Melinda. Felelős szerkesztő: Kardos Gyöngyi Margit. Fekete Sas Kiadó, 2025.

Mallász Gitta: *Pirkadat*. Fordította: Kerényi Kata, Lektorálta: Kerényi Mari. Felelős szerkesztő: Kardos Gyöngyi Margit. Fekete Sas Kiadó, 2026.

<sup>2</sup> Mallász Gitta: *Az angyal válaszol – kis beszélgetések tegnap és ma*. 16. oldal Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2025.

Az Üzenet pedig 1943-júniusától 1944 novemberéig, 88 alkalommal lejegyzett beszélgetés formájában szólalt meg. Hanna<sup>3</sup> kapta meg hozzá a szavakat, ő mondta ki az emberi beszéddé formálódó igéket. Magyarul, az Angyalok nyelvén.

A 12 kockás füzetbe írt kéziratot a négy barátból egyedül életben maradt Gitta vitte, menekítette Párizsba, amikor végre kiszabadult a vasfüggöny által hermetikusan elzárt Magyarországból. 1960 volt ekkor, s hiába a bámulatos erejű és szépségű szöveg magyar eredetije, ahhoz, hogy legalább egy része napvilágot láthasson, le kellett fordítani francia nyelvre. Egy egész csapat dolgozott Gittával a fordításon. Ennek a csapatnak a legfiatalabb tagja lett Kardos Gyöngyi, a Sorbonne nélkülözések között élő magyar hallgatója. Áldozatos munkájuknak és jónéhány csodás fordulatnak köszönhetően 1976-ban végre megjelent a *Dialogues avec l'Ange* – franciául. A könyv nemcsak elképesztően sikeres lett, de folyamatosan olvasók tömege ostromolta Gittát; mind választ szerettek volna kapni kérdéseikre, megosztani élményeiket. Így született a sok levélre válaszul négy magyarázó könyv is 1984-től kezdve egymás után, melyeket Gitta természetesen franciául írt francia olvasói számára.

És még mindig nem tért haza a Szó. Először 1988-ban jelent meg Péter Ágnes<sup>4</sup> gondozásában *Az angyal válaszol* címmel a könyv, mely az eredeti magyar szövegeket tartalmazta a francia nyelvű válogatás alapján. A kalandos utat bejárta, szinte szamizdat kötet után a 2000-es évektől újabb lendületet vett a magyar nyelvű kiadás. A Fekete Sas Kiadó vállalta fel az Angyal-könyvek gondozását, kiadását. Jómagam olyan tíz éve kapcsolódtam be a munkába.

Pontosan nem is tudom, ez mikor és hogyan történt. Annyi bizonyos, hogy Kardos Gyöngyi a francia kezdeményezésekhez hasonlóan Budapesten is olvasókört hívott életre, hogy az Angyalok üzenetét mind szélesebb körben megismertesse. Egy ilyen alkalommal találkoztunk először, azután valahogy természetesen alakultak a dolgok. Az olvasókörok hamarosan beköltöztek a belvárosi lakásunk szalonjába, s a legutóbbi időig ott zajlottak a rendszeres találkozások. A közös olvasás, a beszélgetések, Gyöngyi csodálatos történetei életteli élménnyel ajándékoztak meg mindannyiunkat. Ezekből inspirálódva igyekeztem minél közelebb kerülni a forráshoz, minél többet megérteni a Tanításból. És hogyan is lehetne intenzívebben foglalkozni ezzel, mintsem a szöveggondozásba bekapcsolódva? S mi egyebet tehetnék hozzá ehhez a munkához, mint amit *tudok*: a nyelvet, az Angyalok nyelvét.

Mikor történt mindez? Minden, ami fontos, olyan, mintha mindörökké így lett volna. Az Angyal-könyvek, a Gyöngyivel való munka átszővi az életem.

Gyöngyi már ötven éve Franciaországban él, de rajongó szeretete az anyanyelv iránt múlhatatlan. A keleti nyelvek kalandorának igazi otthona a magyar nyelv. Egy-egy

---

<sup>3</sup> A négy barát, akikhez megérkezett az Angyalok üzenete: Dallos Hanna, Kreutzer József, Strausz Lili és Mallász Gitta. Hárman a Holokauszt áldozatai lettek, egyedül Gitta élte túl a második világháborút, az ő öröke maradt az Angyalok üzenetének megőrzése és továbbítása. Életükről és munkásságukról részletesen: <https://angyalvalaszol.hu/dallos-hanna/>, <https://angyalvalaszol.hu/kreutzer-jozsef/>, <https://angyalvalaszol.hu/lili-a-segito/>, <https://angyalvalaszol.hu/mallasz-gitta>

<sup>4</sup> Péter Ágnes maga is személyesen ismerte Hannát, Lilit és Gittát. Az együtt töltött időben született élményeiről a *La source blanche* című francia nyelvű könyvben számolt be. Részletesebben: <https://angyalvalaszol.hu/peter-agnes/>

találó, árnyalt, alkalmas kifejezésre rálelni azt is jelenti: hazatalálni. És akivel az ember együtt lépked a hazavezető ösvényen, szívbeli barátja lesz az. Ott ülünk a nagy asztalunk mellett, ahol alig férünk a sok kézírattól, könyvtől, magyar- és francia nyelvű kötetektől. Ott ülünk és keressük a szavakat.

Milyen különös! A német anyanyelvű Gitta, akihez magyarul szóltak az Angyalok, francia nyelvű kötetecskéiben magyarázta kíváncsi és megrendült olvasóinak az angyali üzenetet.

Ezeknek a köteteknek a magyar fordítása lett az én – talán az utolsó – egyetemem. A szövegek nyersfordítását Gyöngyivel együtt dolgoztuk át. Voltak egyszerű feladatok. Miért fogadjuk el, hogy valami „speciális”, mikor tudjuk szebben, a szövegkörnyezetbe jobban illő szóval mondani: „egyedi”? Egy körülményes megfogalmazás: „ez a példa nem azt szándékozik bizonyítani...” helyett mennyivel természetesebben folyik, hogy „nem azt akarom mondani...”

Milyen csikorgósan hangzik ez a fontos gondolat: „Egy külső tevékenység, legyen az akár a legextrémebb is, ha nem felel meg saját individuális feladatunknak, akkor az igazából alvó tétlenség...! Érthetőbb is, szebb is.” Egy mégoly látványos tevékenység is, ha nem szolgálja saját, egyéni feladatunkat, akkor az valójában csupán tétlen alvás.”

A gondolatok pontossága, világossága az övé, a gördülékeny, érthető megfogalmazás az én tisztem volt. Nem könnyű szöveg az Angyalok üzenete. A megértése teljes szellemi odaadást igényel. Gitta könyvei segítenek azoknak, akik elakadnak, akiknek szükségük van egy kis eligazításra, hogy a saját életükre, hétköznapijaikra tudják értelmezni a Beszélgetések üzenetét. Fontos tehát, hogy egyszerű és világos legyen a fordítás. De hogyan tud az lenni, ha maga az Üzenet tűnik homályosnak? Néha megálltunk; értetlenkedő tanítványként meg-megtorpantam, hogy ezzel vagy azzal a fordulattal mit is akar mondani Gitta. Hogyan kell azt érteni, hogy „A beszélgetések angyala az individuális emberhez fordul...”? Mi az, hogy „individuális ember”? Hogyan értelmezi az Angyal szavait? És akkor következett a legérdekesebb: Gyöngyi addig-addig magyarázta, írta körül így is, úgy is a számomra homályos mondanivalót, míg ki nem világosodott, miről van szó. S akkor azt egyszerűen megfogalmazni magyarul – pompás közös kaland volt. Akkor már nálam volt a szó, s önála kételkedés, a kérdés, végül rábólintás: igen, ez így jó lesz: ”A Beszélgetések Angyala a teremtmény és önmagáért felelősséget vállaló emberhez, az egyéniséghez fordul.”<sup>5</sup> Ez így szép, érthető, pontos.

A SZÓ szárny,

mely emel és teremt. <sup>6</sup>

Mindig tudtam: a szónak teste, élete, sőt, élettörténete van, nemcsak a nyelvészettudomány által körülírt dimenzióban. Ahogy a költő tudja: „a líra logika, de nem tudomány”<sup>7</sup>. A szavak, szerkezetek egyszerűsége alázatot hordoz, szépségük felemel, a konnotációk átmelegítenek, otthonossá bélelik az anyanyelv elhagyott fészket. Gyöngyi gyermeki rácsodálkozása régen elfeledett, majd újra megtalált

---

<sup>5</sup> A példák Az angyal válaszol – ugrás az ismeretlenbe című magyarázókönyvből valók, de mindegyikből idézhetnék hasonlókat.

<sup>6</sup> Az angyal válaszol, 78. beszélgetés.

<sup>7</sup> József Attila: Ha lelked, logikád...

fordulatokra szívbeli örömet lobbantanak. Az angyalok nyelve úgy melegít át bennünket, ahogy a hideg estén közös takaró alá bújt testvérkéket melegíti a csupor mézes tej.

Ott ülünk a nagy asztalunk mellett, ahol alig férünk a sok kéziratból, könyvtől, magyar- és francia nyelvű kötetektől. Ott ülünk és lankadatlanul válogatjuk, rendezgetjük a szövegeket. Az Angyalok lejegyzett üzenetét. Azt, amit akkor elmondtak, még senki sem látta teljes egészében. A tanítást Hanna tolmácsolta, Gitta és Lili írták le, ahogy tudták, lehetőleg szó szerint, újra meg újra összevetve emlékeikkel, némelyik dialógust töredékként őrizve, más szövegekbe betoldva, megjegyzésekkel ellátva, pontosítva a körülményeket, szövegkörnyezetet. A feljegyzésekhez további magyarázó ábrák is tartoznak, könnyű kézzel odavetett skiccek és pontosabban kimunkált, értelmező megjegyzésekkel ellátott rajzok.

Ebből a 12 kockás füzetből a lehetségessé vált francia kiadáshoz Gitta válogatta ki a nagyon fontosnak érzett részeket. Azokat fordították franciára, az a válogatás került kiadásra, s annak hűséges tükörképe a francia kiadást követő, de az eredeti magyar szövegből szerkesztett könyv, *Az angyal válaszol*. Az egész egy része – mégoly fontos, de nem teljes.

A feljegyzések teljes szövegének hiteles összeállítása, gondozása még nincs kész. A 88 beszélgetés és a hozzájuk tartozó jegyzetek kritikai kiadása évek óta készül. Hétről hétre, évről évre ülünk a nagy asztalunk mellett, ahol alig férünk a sok kéziratból, könyvtől, magyar- és francia nyelvű kötetektől.

Több megjelent kiadást vetünk össze. A francia és magyar kiadásokban a szövegek tördelése, helyesírása eltér egymástól. Az ábrák a különböző kiadások mindegyikében nagyvonalúan kerültek elhelyezésre: ahová a tipográfiai logika kívánta. Hol van az igazi, rendelt helyük? A könyvekben megjelent Üzenet jóval kevesebb, mint a teljes, lejegyzett szöveg. Mit hagyott ki és mit válogatott be a kiadásra kerülő szövegbe Gitta? Miért döntött így? Gyöngyi még emlékszik az indokaira...

És a kéziratban fennmaradt füzetek... Ahogy átnézzük ezeket, jól látható, hogy a feljegyzések különböző időkben kiegészítésre kerültek, több szövegváltozatot tartalmaznak. A gépelt szövegekben itt-ott kéziratos betoldások vannak. Melyik a hiteles? Gittát már nem tudjuk megkérdezni...

A filológus hajlamú szöveggondozó izgalmas kihívásokat találhat ebben a munkában. Visszakövetkeztetni mások gondolatmenetére, kitalálni az egyes döntések mögött rejlő indítékot felelősségteljes feladat. És újra és újra dönteni kell nekünk is. Mi a hiteles, mi legyen az eredetinek elfogadott szöveg és mi kerüljön esetleg lábjegyzetbe említésre méltó szövegváltozatként? Mi tükrözi a leghűségesebben a négy barát élményét? Melyik változat adja vissza hiánytalanul az angyalok üzenetét? Több ez, sokkal több, mint egy filoszna való kihívás.

A leghitelesebb tanú, Gyöngyi Gittától kapta a feladatát: gondozni, terjeszteni, eljuttatni mindenkihez hitelesen az angyalok üzenetét. Ő így emlékszik: amikor a *Dialogues avec l'Ange* megjelent, Gitta hirtelen ráébredt, hogy ez a nagy, sokéves munkát megkoronázó siker valójában a kezdet. Az Angyalok kinyilatkoztatását, a

Beszélgetéseket mindenkinek ismernie kell; sok-sok fordítás, sok kiadás, sok munka vár még rá.

Ezt a munkát folytatja hűségesen Kardos Gyöngyi. A tudós, a gyógyító, aki feltette magának a kérdést: Kit szolgálok? Mi a dolgom? A válasz a Beszélgetések több, mint harminc nyelven megjelent kötete, a számtalan előadás, a különböző médiumokon jelen levő, terjedő Tanítás. És az aprólékos, alázatos munka, a szöveg gondozása fáradhatatlanul, míg el nem készül a minden változatot, minden apró feljegyzést magában foglaló teljes, hiteles Angyal-könyv.

És én? Az asztalnál ülve úgy érzem magam, ahogyan a szent szövegek gondozói érezhették magukat. S ahogy beszélek, valahogy nem kívánczik a múlt idő az igék végére. Ez a munka maga a jelenidejűség.

Kiváltságos és nehéz feladat ez. Túl a téren és az időn, valahol ott, ahonnan az Angyal szól hozzánk. Boldog, akinek megadatik belehallgatni a csendbe, megérteni az angyalok szavát.

CSAK KÜLSŐ ZAJ VAN — MERT BENT TEREM A CSEND.

CSAK KÍVÜL VAN IDŐ — BENT MEGÁLL. <sup>8</sup>

---

<sup>8</sup> Az angyal válaszol, 53. beszélgetés.